

2022

HEVOSTALLIOHJE

Tampere 15.9.2022

SISÄLLYS

Johdanto

1.	LUVAT JA ILMOITUKSET	2
1.1	Rakennuslupa ja toimenpidelupa	2
1.2	Eläinsuojelulain mukainen ilmoitus	2
1.3	Ympäristönsuojelulain mukainen yleinen ilmoitusmenettely ja ympäristölupa....	2
1.4	Hevosien tunnistaminen ja tietokantaan ilmoittaminen	2
2.	HEVOSTALLIT	3
2.1	Hevostallin sijoittaminen.....	3
2.2	Yleisiä vaatimuksia	4
2.3	Karsinan, pihaton ja pilttuun tilavaatimukset	4
2.4	Siirtotallit	5
2.5	Pitopaikan olosuhteet.....	5
2.6	Pitopaikan seinät ja lattia	6
3.	HEVOSTEN HOITO	6
3.1	Pitopaikan puhtaana- ja kunnossapito	6
3.2	Hevosten ruokinta, juottaminen ja lääkitseminen	7
3.3	Lajityypillisten tarpeiden tunnistaminen.....	7
4.	HEVOSTEN ULKOILUALUEET	8
4.1	Ulkotarhat ja ratsastuskentät.....	8
4.2	Laitumet	9
4.3	Hevonen tienkäyttäjänä ja maastossa	10
5.	VASTUULLINEN NAAPURUUS.....	10
6.	HEVOSTILAN LANTAHUOLTO	11
6.1	Lantalain sijoittaminen ja mitoitus	11
6.2	Lantalain rakenne	11
6.3	Lannan varastointi aumassa	12
6.4	Lannan kompostointi	12
6.5	Lannan peltolevitys	12
6.6	Lannan ravinnepitoisuuksien määrittäminen	13
6.7	Lannan luovuttaminen eteenpäin käsiteltäväksi.....	13
7.	HEVOSTALLIN JÄTEHUOLTO	13
8.	KUOLLEEN HEVOSEN HÄVITTÄMINEN	14
9.	HEVOSTALLIN VESIHUOLTO.....	15
10.	HEVOSTALLIN TURVALLISUUSNÄKÖKOHTIA	16
10.1	Paloturvallisuus.....	17
10.2	Varautuminen sähkön- ja vedenjakelun sekä muihin häiriöihin.....	17
10.3	Öljysäiliö.....	18
11.	HEVOSTALLIN HIILIJALANJÄLKI JA KESTÄVYYSAJATTELU	18
11.1	Energia.....	18
11.2	Resurssitehokkuus.....	19
12.	HEVOSTALLEJA KOSKEVIA OHJEITA JA SÄÄNNÖKSIÄ	20
13.	LÄHTEET:	20

JOHDANTO

Tämän ohjeistuksen tarkoitus on toimia tukena hevosten pitämisessä Tampereella kokoamalla tallitoimintaan liittyvää tarpeellista tietoa lainsäädännön vaatimusten sekä erilaisten määräysten, ohjeiden ja suositusten osalta.

Ympäristö- ja eläinsuojelulainsäädännön sekä erilaisten ohjeiden tunteminen sekä niiden merkityksen ymmärtäminen on tärkeää monesta syystä. Samalla, kun ympäristön tila ja tallin turvallisuus paranevat, lisääntyy hevosten hyvinvointi. Hyvin hoidetut tallit luovat hevostoiminnasta yleisesti positiivista viestiä yhteiskuntaan ja tuovat yleensä myös taloudellisia säästöjä tallinpitäjälle.

Vastuullinen tallinomistaja on hyvin perillä hevosenpitoa koskevasta lainsäädännöstä ja ohjeista. Hevosenpito vaatii aikaa ja synnyttää kustannuksia, joten ennen hevosen ottamista on aina syytä pohtia realistisesti omia resurssejaan niin tulevien kustannusten kuin ajankäytönkin osalta.

1. LUVAT JA ILMOITUKSET

1.1 Rakennuslupa ja toimenpidelupa

Hevostallin ja siihen liittyvien rakennelmien rakentaminen edellyttää rakennuslupaa. Rakennuslupaa tarvitaan myös, kun rakennukseen tehdään olennaisia muutoksia tai rakennuksen alkuperäistä käyttötarkoitusta olennaisesti muutetaan (esim. navetan muuttaminen hevostalliksi). Kiinteistön käyttötarkoituksesta riippuen voidaan edellyttää lisäksi suunnittelutarveratkaisua tai poikkeamislupaa. Pienempiin muutoksiin ja jätevesien käsittelyjärjestelmän uusimiseen riittää usein toimenpidelupa.

Tarvittavan rakentamiseen liittyvän luvan tai luvat määrittelee Tampereen kaupungin rakennusvalvonta, johon on suositeltavaa olla yhteydessä jo alustavassa suunnitteluvaiheessa. Näin vältetään esimerkiksi turhien hakemusten teolta.

1.2 Eläinsuojelulain mukainen ilmoitus

Vähintään kuuden täysikasvuisen hevosen tallista tulee eläinsuojelulain mukaan tehdä ilmoitus Länsi- ja Sisä-Suomen aluehallintovirastolle viimeistään 30 vuorokautta ennen uuden toiminnan aloittamista ja viimeistään 14 vuorokautta ennen toiminnan oleellista muutosta (esim. eläinten huomattava lisäys) tai lopettamista.

1.3 Ympäristönsuojelulain mukainen yleinen ilmoitusmenettely ja ympäristölupa

Vähintään 60 hevosen tai ponin talleista on tehtävä ilmoitus ympäristönsuojeluviranomaiselle. Ilmoitusmenettelyä ei kuitenkaan sovelleta pohjavesialueella, vaan sinne sijoitettavalle tallille on haettava ympäristölupaa. Myös pienemmät tallit tarvitsevat pohjavesialueilla ympäristöluvan, mikäli toiminnasta voi aiheutua pohjaveden pilaantumisen vaaraa. Lisäksi ympäristölupa tarvitaan, jos tallin toiminnasta voi aiheutua kohtuutonta haittaa naapureille.

1.4 Hevosen tunnistaminen ja tietokantaan ilmoittaminen

Kaikilla hevoseläimillä on oltava tunnistusasiakirja eli ns. hevospassi. Elinikäinen tunnistusasiakirja sisältää yksilöllisen tunnistusnumeron ja muita eläimeen liittyviä tietoja, ja se myönnetään eläimen omistajan tai haltijan hakemuksesta. Tunnistamisen yhteydessä hevoseläin merkitään mikrosirulla, jotta tunnistusasiakirja on yksiselitteisesti yhdistettävissä eläimeen.

Nykyisin käytössä on komission täytäntöönpanoasetuksen (EU) 2021/963 mukainen passimalli, mutta myös vanhanmalliset tunnistusasiakirjat kelpaavat edelleen, jos ne vastaavat niiden myöntöhetkellä voimassa olleen lainsäädännön vaatimuksia, ja niissä on osio lääkitystietojen merkitsemistä varten.

Tunnistusasiakirjoja myöntävät Suomen Irlannincobyhdistys - FSIC ry (irlannincobit), Eestin Raskaat vetohevokset ry (Eestin raskaat vetohevokset) sekä Suomen Hippos ry (kaikki muut hevoseläimet). Tunnistusasiakirjan on aina oltava saatavilla siellä, missä eläintä pidetään, myös kuljetuksen aikana. Lisätietoja asiakirjoista ja niihin liittyvistä velvollisuuksista saa myöntäjätahoilta.

Eläinten tunnistamista koskeva lainsäädäntö velvoittaa ilmoittamaan hevoseläinten pitoa ja pitopaikkaa koskevat tiedot rekisteriin merkittäväksi. Eläinterveyssäännöstö ja delegoitu asetus eläinten pitopaikoista ja jäljitettävyydestä ovat 21.4.2021 lähtien velvoittaneet hevosten pitopaikasta vastaavaa toimijaa pitämään kirjaa pitopaikkaan saapuvista, siellä syntyneistä tai kuolleista ja sieltä lähtevistä eläimistä. Paperilla tai sähköisessä muodossa oleva kirjanpito on säilytettävä eläinten pitopaikassa vähintään 3 vuoden ajan ja esitettävä pyynnöstä valvontaviranomaiselle.

Eläintenpidon ja pitopaikan rekisteröimisen voi tehdä Ruokaviraston sivuilla [sähköisesti](#), tai täyttämällä sivuilta löytyvät [lomakkeet](#) ja toimittamalla ne kunnan maaseutuviranomaiselle.

2. HEVOSTALLIT

Valtioneuvoston asetuksessa hevosten suojelusta ([588/2010](#)) säädetään eläinsuojeluvuorokausista, joita on noudatettava hevosen pidossa. Tuettavaa rakentamista koskevista hevostalouksrakennusten rakennusteknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista säädetään maa- ja metsätalousministeriön asetuksessa ([MMM 588/2015](#)). Hevosten pitoa ja hyvinvointia koskevien säädösten sisältöä on koottu Ruokaviraston [oppaaseen](#).

Hevosenpidon tulisi pohjautua lajityypillisiin käyttäytymistarpeisiin, joihin kuuluvat vapaa liike, laiduntaminen, ruuan ja veden etsintä, lämmönsäätely, levon ja unen säätely, sosiaalinen käyttäytyminen ja leikki.

2.1 Hevostallin sijoittaminen

Hevostalli kenttineen, tarhoineen ja pysäköintialueineen vaatii runsaasti tilaa. Tallialueen suunnittelu on tehtävä huolellisesti, jotta lantala, ulkotarha, laidunalueet sekä kuivikkeiden ja rehujen varastotilat voidaan sijoittaa järkevästi ja tavaraliikenteelle jää riittävästi tilaa. Suositeltavaa on, että heinävarastoon mahtuu vähintään hevosten 3 kk:n ruokintaan tarkoitettut heinät. Väkipuhujen varastoinnissa kannattaa huomioida, ettei hevonen karatessaan pääse niihin käsiksi.

Tallihanketta suunnittelevan on tärkeää olla yhteydessä kaupungin kaavoitus-, rakennusvalvonta-, ympäristö- ja eläinsuojeluviranomaisiin jo hankkeen suunnitteluvaiheessa ennen rakennusluvan hakemista. Näin lainsäädäntö, kuntakohtaiset määräykset ja muut rakentamiseen vaikuttavat seikat voidaan ottaa huomioon riittävän ajoissa. Uutta tallia ei tulisi perustaa eikä vanhaa tallia laajentaa pohjavesialueilla, sillä näillä alueilla pohjavesien suojelun vaatimukset nostavat hankkeiden vaativuutta ja hintaa huomattavasti tai estävät toteutuksen jopa kokonaan. Tietoa pohjavesialueista ja mahdollisesta ympäristöluvan tarpeesta saa Tampereen kaupungin ympäristönsuojelusta.

Hevostallin rakennuspaikan vähimmäiskoko riippuu hevosten lukumäärästä, toiminnan laajuudesta ja paikallisista olosuhteista. Yleisenä suosituksena on vähintään kahden hehtaarin kokoinen raken-

nuspaikka kahdelle hevoselle ja hevosmäärän tästä lisääntyessä rakennuspaikan koon kasvattaminen vähintään 0,5 ha / hevonen. Hevonen on laumaeläin, joten tallilla tulisi olla aina vähintään kaksi hevosta.

Vähimmäissuojaetäisyyksiksi naapurikiinteistön rajaan suositellaan:

talli, lantala ja ulkotarha	50 m
ratsastuskenttä	50 m
laidun	10 m

2.2 Yleisiä vaatimuksia

Eläinsuojelullisiin näkökohtiin tulee kiinnittää huomiota jo rakennusten ja aitausten suunnitteluvaiheessa. Hevosen pitopaikka sekä pitopaikan rakenteet ja laitteet on suunniteltava, rakennettava ja huollettava siten, että se on eläimelle turvallinen ja että pitopaikan palovaara ja eläimen karkaamisvaara ovat mahdollisimman vähäisiä. Eläinsuojan käytävien on oltava sellaisia, että eläin pääsee esteettä liikkumaan ja että eläimen liukastumisen tai muun vahingoittumisen vaara on mahdollisimman vähäinen. Sähköjohdot ja -laitteet sekä hevosen pitoon tarkoitetut varusteet ja laitteet on sijoitettava siten, että ne eivät aiheuta hevoselle vahingoittumisen vaaraa. Pitopaikassa olevat hevoset on voitava hoitaa ja tarkastaa vaikeuksitta ja hevoset on voitava hätätilanteessa poistaa nopeasti eläintiloista.

Hevosen on voitava pitopaikassaan seistä ja levätä luonnollisessa asennossa sekä liikkua ja nousta makuulta luonnollisella tavalla. Makuupaikkoja tai makuualuetta on oltava riittävästi, jotta kaikki hevoset voivat halutessaan asettua yhtä aikaa makuulle. Hevosen karsina ja pilttuu on sijoitettava siten, että eläimellä on kuulo- ja näköyhteys pitopaikassa tapahtuvaan toimintaan sekä mahdollisuus sosiaaliseen kanssakäymiseen. Lisäksi suositellaan, että hevosen pitopaikan yhteydessä on erilliset tilat hevosen huoltotoimenpiteitä (pesu, eläinlääkäri, kengitys, valjastus) varten sekä tuuletettava ja tarvittaessa lämmitettävä tila, jossa hevosen varusteet voidaan kuivata ja säilyttää. Hevosten huoltotilat tulisi sijoittaa mahdollisuuksien mukaan muualle kuin asuinsiipeen, sillä toiminta voi häiritä karsinoissa olevia hevosia sekä lisätä talli-ilman kosteutta.

2.3 Karsinan, pihaton ja pilttuun tilavaatimukset

Eläinsuojan (yksittäiskarsinan, ryhmäkarsinan, pilttuun tai sellaisen pihaton makuuhallin, jossa eläimiä ei ruokita) sisäkorkeuden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus kerrottuna luvulla 1,5, kuitenkin aina vähintään 2,2 metriä. Vähimmäiskorkeudesta voidaan poiketa enintään kaksi prosenttia. Sisäkorkeutta laskettaessa rakennuksessa normaalisti tarvittavia kantavia rakenteita, valaisimia, vesiputkia, ilmanvaihtoputkia tai muita vastaavia teknisluontoisia laitteita ei oteta huomioon. Käytännössä tallin korkeudeksi suositellaan vähintään 3 metriä ja pihaton korkeudeksi vähintään 3,2 metriä, koska pihatton kuivikepatja nousee talven aikana jopa metrin.

Eläinsuojan ikkuna on sijoitettava niin, ettei hevonen voi sitä rikkoa. Suositeltavaa on, että ikkunoiden pinta-ala olisi vähintään 5 % tallin pinta-alasta, jotta talliin tulee riittävästi luonnonvaloa.

Pihatossa tulee olla tuulikaappi tai muu vastaava rakenne, joka estää esim. tuulen ja sateen.

Pihatton makuuhallin pohja, joka toimii myös lantavarastona, on tehtävä tiivispohjaiseksi ja rakentamisessa on noudatettava lantalalle asetettuja määräyksiä. Mitoituksessa tulee myös huomioida, että lannan voi poistaa esimerkiksi tavallisella maataloustraktorilla ja etukauhalla kerran vuodessa (riittävän korkea betoninen puskuseinä).

Karsinan ja pihatton koko määräytyy hevosen säkäkorkeuden mukaan seuraavasti:
Yksittäiskarsinassa on oltava tilaa vähintään:

Hevosen säkäkorkeus (m)	Karsinan pinta-ala (m ²)
Enintään 1,08	4,0
Yli 1,08 mutta enintään 1,30	5,0
Yli 1,30 mutta enintään 1,40	6,0
Yli 1,40 mutta enintään 1,48	7,0
Yli 1,48 mutta enintään 1,60	8,0
Yli 1,60	9,0

Pilttuun leveyden on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus + 10 cm ja pilttuun pituuden vähintään hevosen pituus + 25 cm. Vierekkäisten pilttuiden väliseinän kiinteän osan on oltava vähintään hevosen säkäkorkeus kerrottuna luvulla 0,9.

Ryhmässä pidettävät hevoset

Silloin, kun hevosia pidetään ryhmässä, jokaista alkavaa 10 hevosen ryhmää kohden on oltava käytettävissä sairaskarsina tai muu asianmukainen tarvittaessa lämmitettävä tila hevosten ryhmästä erottamista ja hoitoa varten.

Ryhmäkarsinassa on oltava tilaa kutakin siellä pidettävää hevosta kohden vähintään:

Hevosen ikä	Yksittäiskarsinan pinta-alasta
Täysikasvuinen	100 %
12 - 24 kk ikäinen nuori hevonen	75 %
< 12 kk ikäinen varsa	50 %

Hevospihatossa sellaisessa makuuhallissa, jossa hevosia ei ruokita, on oltava tilaa kutakin siellä pidettävää hevosta kohden vähintään:

Hevosen ikä	Yksittäiskarsinan pinta-alasta
Täysikasvuinen	80 %
12 - 24 kk ikäinen nuori hevonen	60 %
< 12 kk ikäinen varsa	40 %

Oviaukkojen ja välikäytävien osalta suositellaan:

- Eläinsuojan oviaukon leveys sekä muiden uloskäytävien kulkureitillä sijaitsevien ovien ja porttien leveys on vähintään 1,5 m ja korkeus vähintään 2,2 m.
- Karsinan oviaukon leveys on vähintään 1,2 m ja korkeus vähintään 2,2 m.
- Eläinsuojassa, jossa on karsinat kahdessa rivissä, välikäytävän leveys on vähintään 2,5 m.
- Eläinsuojassa, jossa on pilttuita ja karsinoita, välikäytävän leveys on vähintään 3 m.

2.4 Siirtotallit

Toisinaan hevosenpidolle on vain tilapäinen tarve ja tällöin saattaa tulla kyseeseen ns. siirtotalli. Myös siirtotallin pohjan on oltava kulutusta kestävä ja vesitiivis. Suositeltavaa on, että lattia tehdään vesitiiviistä betonista. Mikäli siirtotallissa on puulattia, tulee se varustaa vesitiiviillä, kulutusta kestäväällä kumimatolla tai muulla vastaavalla vesitiiviillä rakenteella.

Siirtotalli vaatii tapauksesta riippuen joko rakennus- tai toimenpideluvan.

2.5 Pitopaikan olosuhteet

Hevosen pitopaikassa on huolehdittava riittävästä ilmanvaihdosta siten, etteivät haitalliset kaasut, pöly, veto tai liiallinen kosteus vaaranna eläimen terveyttä tai hyvinvointia. Pitopaikan lämpötilan ja valaistuksen on oltava hevoselle sopivat. Pitopaikassa ei saa esiintyä jatkuvaa eläintä häiritsevää tai haitallista melua, joka ylittää 65 desibeliä (dB(A)).

Jos eläinsuojan ilmanvaihto perustuu pääasiassa koneellisesti toimivaan ilmanvaihtoon, hevosen terveyden ja hyvinvoinnin kannalta riittävän ilmanvaihdon järjestämiseen on oltava mahdollisuus myös laitteiston häiriöiden aikana. Koneellisesti toimivassa ilmanvaihtolaitteistossa on tarvittaessa oltava toimiva hälytysjärjestelmä, joka antaa hälytyksen häiriön sattuessa. Hälytysjärjestelmän toimivuus on testattava säännöllisesti.

Hevonen tuottaa talli-ilmaan kosteutta hengityksen, hikoilun ja virtsan kautta. Kosteus saattaa lisääntyä myös sääolosuhteiden, rehujen tai esimerkiksi hevosten pesemisen vuoksi. Tallin optimaalinen ilmankosteus on 50–65%. Tätä suurempi kosteus kuormittaa hengityselimistöä ja luo otolliset elinolosuhteet taudinaiheuttajille.

Tallin lämpötilan vaihteluvälin tulisi olla 2 - 20 °C. Optimilämpötilana voidaan kuitenkin pitää 6–10 °C, sillä liian suuri sisä- ja ulkoilman välinen lämpötilaero rasittaa hevosen keuhkoja tarpeettomasti. Liian korkea lämpötila myös lisää virtsasta haihtuvan ammoniakkin määrää talli-ilmassa.

Tallissa tulee huolehtia riittävästä valonmäärästä erityisesti talviaikaan, jolloin luonnonvaloa tulee vähemmän. Tallissa (myös pihatossa) on oltava selkeä päivä- ja yöaika. Ns. nyrkkisääntönä voidaan pitää, että päiväaikaan hevosen silmien tasolla valonmäärä olisi sellainen, missä pystyisi lukemaan vaivatta sanomalehteä.

2.6 Pitopaikan seinät ja lattia

Valtioneuvoston asetuksen eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta [VNA 1250/2014](#) (ns. nitraattiasetus) mukaan eläinsuojan pohjan on oltava vesitiivis ja kulu- tusta kestävä. Käytännössä riittävä tiiviyys saavutetaan käyttämällä betonia K30-2, asfalttibetonia tai valuasfalttia. Myös pihatossa on oltava tiivis pohja.

Eläinsuojan seinien ja lattian on oltava rakenteiltaan ja materiaaleiltaan hevosille sopivia. Pintakäsittelyyn ei saa käyttää puunsuoja-aineita, maaleja tai muita aineita siten, että ne voivat aiheuttaa hevoselle myrkytyksen. Hevosten karsinoiden tai pilttuiden välissä on oltava sopivan korkuinen ja asianmukainen väliseinä, jotta vierekkäisissä tiloissa olevat hevoset eivät pääse vahingoittamaan toisi- aan.

Lattia ei saa olla liukas eikä sellainen, että hevosen kaviot voivat vahingoittua tai tarttua siihen kiinni. Lattia on voitava pitää helposti kuivana joko käyttämällä riittävästi kuivikkeita tai huolehtimalla muu- toin siitä, että nestemäiset eritteet poistuvat asianmukaisesti. Hevosella on oltava käytettävissään sopiva makuualue, joka on kuivitettava.

3. HEVOSTEN HOITO

3.1 Pitopaikan puhtaana- ja kunnossapito

Hevosen pitopaikka ja sen rakenteet, varusteet ja laitteet on pidettävä puhtaina ja tarvittaessa des- infioitava.

Puhtaanapitoon käytettävät kuivikkeet pitävät alustan kuivana, pehmeänä ja eristävät kylmää lattiaa. Kuivike myös pidättää haitallisia kaasuja ja parantaa samalla tallin ilmaa. Toisaalta kuivike ja heinä tuottavat talliin homeitiöitä. Karsinaa siivotessa on syytä kiinnittää huomiota riittävään, mutta kuiten- kin kohtuulliseen kuivikkeen kulutukseen. Lisäksi on tärkeää käyttää kuiviketta tarkoituksenmukai- sesti; esimerkiksi pellettikuivikkeet perustuvat patjan rakentamiseen, joten tällaista karsinaa ei tule kääntää ympäri jokaisella puhdistuskerralla.

Pitopaikka ja sellaiset laitteet, jotka vaikuttavat eläinten terveyteen ja hyvinvointiin (kuten vesikuppi), on tarkastettava vähintään kerran päivässä. Eläinten terveyttä ja hyvinvointia vaarantavat viat on korjattava välittömästi tai jollei se ole mahdollista, on eläinten terveyden ja hyvinvoinnin turvaamisesta huolehdittava muilla keinoin.

Lisäksi eläinsuojassa on huolehdittava jyrssiöiden ja muiden haittaeläinten torjunnasta. Sen lisäksi, että hiiret ja rotat aiheuttavat hygieniariskin, ne voivat myös varusteita ja johtoja jyrssiessään aiheuttaa materiaalivahinkoja ja turvallisuusriskejä. Parhaita torjuntakeinoja ovat hygieniasta huolehtiminen, rehujen, jätteiden jne. säilyttäminen suljetuissa astioissa sekä rottien pääsyn estäminen (ovien sulkeminen, aukkojen peittäminen jne.). Jos tämä ei kuitenkaan riitä, suositellaan torjuntaan ensisijaisesti myrkyttömiä keinoja, kuten mekaanisia tai sähköisiä loukkuja. Jos torjuntaan käyttää myrkyä, siitä on syytä tiedottaa tallilla kävijöitä ja naapureita, jotta he tietävät pitää lemmikkinsä kytkeä tynä.

Lisäksi tallien välillä liikkuesssa on hyvä huolehtia hygieniasta ja vaihtaa tai puhdistaa vaatteet tautien leviämisen ehkäisemiseksi, erityisesti silloin kuin vaarallisia tauteja on tiedettävästi liikkeellä.

3.2 Hevosten ruokinta, juottaminen ja lääkitseminen

Hevoselle on annettava riittävästi sille sopivaa ruokaa ja hyvälaatuista vettä. Hevosen ruokintaan ja juottamiseen tarkoitetut astiat ja telineet on sijoitettava pitopaikkaan siten, että hevonen voi syödä ja juoda luonnollisella tavalla. Liian korkealle sijoitettu ruoka- tai juomakuppi voi aiheuttaa hevospelte ruokatorven ahtautumista sekä selkäkipuja. Sopiva korkeus on noin 1/3 säkäkorkeudesta. Mahdolliset heinäverkot on kuitenkin sijoitettava tarpeeksi pitävästi ja korkealle niin, ettei hevonen voi sotkeutua niihin piehtaroidessaan.

Jo tallin suunnitteluvaiheessa on hyvä miettiä, miten heinien ja veden antaminen hevosille voitaisiin toteuttaa tallilla mahdollisimman helposti. Jotta ruokailu muistuttaisi hevoselle tyyppillistä laiduntaamista, olisi hevoselle hyvä antaa pieniä rehumääriä useita kertoja päivässä sekä huolehtia, että vettä on olla jatkuvasti tarjolla. Ruokintaväli ei saisi venyä liian pitkäksi myöskään yöllä, sillä tyhjillään olevassa mahassa vatsahapot pääsevät vahingoittamaan hevosen mahalaukun limakalvoja aiheuttaen mahahaavaa. Syömisaikoja voi pidentää esimerkiksi heinätyynyjen, -pallojen, -laatikoiden, -verkkojen ja automaattien avulla tai tarjoamalla hevosille olkea pureskeltavaksi. Kokonaisuudessaan ruokailu tulee mitoittaa hevosen tarpeita vastaavaksi niin, ettei energiansaanti kasva liikaa johtaen ylipainoon.

Hevosten juottamisen tulisi onnistua vaivatta läpi vuoden. Tämä suositus tulee mahdollisesti myöhemmin myös eläinsuojelulainsäädännön vaatimukseksi. Hevoset lisäävät karkearehujen kulutusta kovilla pakkasilla pitääkseen itsensä lämpimänä ja tämä lisää hevosten vedentarvetta. Juomaveden pitäminen sulana voi olla pakkasilla haastavaa ja toisaalta pakkasten lauhtuessa tallin vesiputket saattavat jäätyä. Suosituksena on, että hevosille olisi ulkotarhoissa/pihatossa talviaikaan lämmitettävät/eristetyt juoma-astiat. Jos tämä ei onnistu, on hevosille hyvä tarjota tarhoihin lämmintä vettä vähintään ruokintojen yhteydessä. Usein hevonen juo mieluummin lämmintä kuin jääkylmää vettä, ja riittävä juominen on tärkeää ummetusähkyn ehkäisemiseksi.

[Maa- ja metsätalousministeriön asetuksen \(21/2014\)](#) mukaisesti hevosen omistajan tai haltijan on pidettävä kirjaa kaikista hevoselle annetuista lääkkeistä.

3.3 Lajityypillisten tarpeiden tunnistaminen

Tyypillisesti hevosten hyvinvointiongelmät kumpuavat muun muassa puutteellisista elinolosuhteista, terveysongelmista sekä tavoista, joilla hevosia kohdellaan päivittäisissä vuorovaikutustilanteissa. Tällaiset pitkän aikavälin laiminlyönnot voivat johtua välinpitämättömyydestä tai silkasta ajattelemattomuudesta. Hevosen hyvinvoinnista huolehtimiseen kuuluukin pitopaikan olosuhteista, ravinnosta

ja fyysisestä terveydestä huolehtimisen lisäksi lajityypillisten tarpeiden tunnistaminen myös laajemmin; hevosta tulee kohdella ja kouluttaa lempeästi ja johdonmukaisesti, ja sille tulee tarjota mahdollisuudet käyttäytymistarpeiden toteuttamiseen lajiseuran, virikkeiden ja liikuttamisen osalta. Esimerkiksi tallin lämpötila ja loimituksen määrä tulee säätää hevosen, ei ihmisten tuntemusten mukaisesti.

On tärkeää tunnistaa rento ja terve hevonen, jotta kivusta tai stressistä aiheutuvaan epänormaaliin käyttäytymiseen osataan reagoida ajoissa. Tällöin kannattavampaa puuttua juurisyihin kuin ratkaista häiriökäytöksen ongelmia. Esimerkiksi tarhan ja karsinan rakenteita pureskelevan hevosen käytös voi kertoa siitä, ettei se saa toteutettua ruoanhankintaan liittyviä käyttäytymistarpeitaan. Tätä voidaan ehkäistä tarjoamalla pureskeltavaksi heinää, olkea, risuja tai pieniä puunrunkoja.

Hevosten hyvinvoinnista ja käyttäytymistarpeista huolehtiminen on ennaltaehkäisevää toimintaa, jolla vältetään sairastumiset, onnettomuudet ja kalliit eläinlääkärikustannukset. Esimerkiksi riittävän tilavat ja hyväpohjaiset ulkoilualueet aktivoivat vapaaseen liikkumiseen ja ehkäisevät jalkavammoja.

4. HEVOSTEN ULKOILUALUEET

Hevosen ulkotarhan ja laitumen sekä eläinsuojasta ulkotarhaan ja laitumelle johtavien kulkuteiden on oltava hevoselle turvalliset. Tarhan ja laitumen maaston, kasvillisuuden sekä maapohjan on oltava hevoselle sopivia ja ympäristön on oltava riittävän rauhallinen ja meluton. Tarvittaessa ulkotarhassa ja laitumella on oltava hevoselle suoja epäsuotuisia sääolosuhteita vastaan. Suojassa tulee olla vähintään 3 seinää ja kaikkien hevosten on mahdollista sinne yhtä aikaa. Käytännössä tämä tarkoittaa sitä, että hevosilla on oltava ulkotarhoissa ja laitumella säänsuoja, mikäli ne jätetään sinne ilman valvontaa (mahdollisuutta siirtää välittömästi sisälle sääolojen muuttuessa). Tästä huolimatta on tärkeää muistaa, että hevosten kunto on syytä tarkistaa päivittäin. Laitumien ja tarhojen aitojen tulee olla turvallista ja hevoselle sopivaa materiaalia. Laitumella tai tarhassa ei saa olla liian ahtaita tai teräviä kulmia ja aitojen on oltava helposti hevosen havaittavissa. Piikkilankaa ei saa käyttää aitana.

Hevonen tarvitsee päivittäin liikuntaa ja ulkoilua, joten ulkoilualueiden tulee olla tarpeeksi isoja. Lisäksi lauman sosiaalisessa arvoasteikossa alempiarvoisilla hevosilla on oltava tilaa väistää arvoasteikossa ylempänä olevien hevosten hyökkäyksiä. Huomioitavaa on myös, että jotkut hevoset herkistyvät voimakkaasti erilaisille hyönteisille ja niiden on päästävä pahimpina hyönteisaikoina sisätiloihin, kunnolliseen suojaan laitumella tai ne on suojattava hyönteisloimilla.

4.1 Ulkotarhat ja ratsastuskentät

Nitraattiasetuksen ([VNA 1250/2014](#)) mukaan hevosten jaloittelualuetta tai ulkotarhan ruokinta- ja juottopaikkaa (1.4.2015 jälkeen vireille tulleet rakennushankkeet) ei saa sijoittaa:

- pohjavesialueelle, ellei maaperäselvitysten perusteella osoiteta, että tällaiselle alueelle sijoittaminen ei aiheuta pohjavesien pilaantumista tai sen vaaraa
- tulvanalaiselle alueella
- alle 50 metrin etäisyydelle vesistöistä, talousvesikäytössä olevasta kaivosta tai lähteestä
- alle 25 metrin etäisyydelle valtaojasta tai norosta

Ulkotarhan vähimmäiskoolle ei ole määräyksiä, mutta suositeltavana vähimmäiskokona pidetään yleensä 20 - 25 m x 50 - 75 m eli pinta-alana noin 1000 - 2000 m². Ulkotarhan muoto ja maasto vaikuttavat hevosen haluun liikkua. Yleensä suorakaiteen muotoinen pitkä tarha houkuttelee hevosta liikkumaan. Jos maa-alueella on käytettävissä niukasti ja on tarpeen tarhata useita hevosia yksittäin, suositellaan pitkiä ja kapeita tarhoja. Hevoset ovat tällöin laumamaisissa olosuhteissa lähellä toisiaan.

Tarhan pohjarakenne on valittava maaperän, maaston muotojen ja ulkoilun alueen koon mukaan niin, ettei tarhasta aiheudu ympäristön tai pinta- ja pohjavesien pilaantumisvaaraa. Sade- ja sulamisvedet eivät saa jäädä lammikoitumaan tarhaan ja pohjan tulee kestää kaikilla säätyypeillä. Tarhan kuivatus voidaan järjestää joko avo- tai salaojilla. Tarha kannattaa perustaa muuta maastoa korkeammalle, jolloin sadevedet valuvat helposti tarhasta pois.

Ulkotarhojen ja ratsastuskenttien pintamaa tulee uusia ajoittain. Vanhan pintamaan voi toimittaa maanviljelijälle nitraattisetuksen mukaisesti suoraan peltoon levitettäväksi tai jätteenkäsittelijälle, jolla on asianmukainen lupa vastaanottoon. Pohjamateriaalien jatkokäyttö riippuu kuitenkin paljon sen koostumuksesta; esimerkiksi kumi- ja muovirouheen käyttö rajaa jatkokäsittelymahdollisuuksia paljon. Rouheiden käytöstä kentän rakenteissa tulee olla hyvissä ajoin yhteydessä kunnan ympäristönsuojeluviranomaiseen. Rouheen määrästä ja paikallisista olosuhteista riippuen rouheen käyttäminen rakenteissa saattaa vaatia ympäristöluvan. Rouheiden käyttöä kannattaa harkita tarkkaan, sillä ne aiheuttavat monenlaista haittaa päätyessään ympäristöön ja vesistöihin. Tarkempia ohjeita oman pohjamateriaalin jatkokäytön osalta voi kysyä jätehuoltoyrityksiltä. Ohjeita hevosten ulkotarhojen kunnostukseen voi lukea ProAgria Oulun HevosAgro-kehittämishankkeessa toteutetusta [ohjeesta](#).

Ratsastuskenttiä kannattaa myös muutoin huoltaa säännöllisesti (lannan poisto, lanaus, äestys, kastelu, suolaus). Tämä lisää kentän käyttöikä, parantaa käyttöominaisuuksia ja turvallisuutta sekä vähentää kentän pölyämistä.

Hevosten ulkotarhat ovat usein huomattavia fosforin ja typen kuormituslähteitä. Ravinteiden lisäksi tarhojen valumavedet sisältävät myös bakteereita, jotka voivat pilata pohjavettä ja kaivoja. Tarhojen valumavedet on suositeltavaa kerätä hallitusti laskeutusaltaaseen/painanteeseen ja tarpeen mukaan käsitellä esim. suodattamalla tai käyttäen nurmen kasteluun.

Nitraattiasetuksen mukaan hevosten jaloittelun alueita tulee hoitaa niin, ettei pinta- ja pohjavesiin aiheudu ravinnepäästöjä. Ravinteita vapautuu lannan lisäksi syömättömästä rehusta. Tarhojen, aivan kuten ratsastuskenttienkin, säännöllinen siivous paitsi lisää eläinten ja ihmisten hyvinvointia, on myös taloudellisesti kannattavaa; se voi vähentää eläinlääkärinkuluja, jonka lisäksi puhtaita pohjia tarvitsee uusia harvemmin. Tarhoihin kertyvää rehuhävikkiä voi ehkäistä esimerkiksi käyttämällä ruokintahäkkiä, joka tarjoaa apua myös hiekansyöntiin.

4.2 Laitumet

Hevosen on hyvä päästä laiduntamaan kesäaikaan, sillä laiduntava hevonen nauttii saadessaan liikkua vapaasti ja syödä luontaisesti. Laiduntaminen usein myös lisää luonnon monimuotoisuutta sekä avartaa maisemaa. Laidunpaikoista kannattaa kysellä aktiivisesti paikallisilta maanviljelijöiltä. Laitumiksi nimitetään alueita, jotka pysyvät kasvipeitteisenä koko laidunnuskauden ajan ja ovat yleensä vähintään yli puolen hehtaarin kokoisia. Viljellyn laitumen tarve on 0,25–0,5 hehtaaria hevosta kohden. Luonnontilaisilla alueilla tilan tarve on huomattavasti isompi.

Laitumilla sijaitsevat pysyvät ruokintapaikat on katettava. Pysyvällä ruokintapaikalla tarkoitetaan laitumella sijaitsevaa ruokintapaikkaa, jonka sijointipaikka ei laidunkauden aikana muutu ja jolla ruokitaan useampaa hevosta päivittäin. Katoksen tarkoituksena on pitää sadevedet ruokintapaikan ulkopuolella. Katos voisi olla ruokintapaikan kokoinen tai kattaa vain osan, kuitenkin vähintään ruokintalaitteen, kuten häkin tai siirtolavan.

Laidunalue on suunniteltava ja hoidettava siten, ettei siitä aiheudu pohjaveden pilaantumisvaaraa ja että pintavesien pilaantumisvaara on mahdollisimman pieni. Hevoselle paras laidunmaa on kuiva, vettä läpäisevä, loivasti mäkinen ja kiinteäpohjainen. Pohjavesialueilla laiduntamista tulee välttää. Rantalaidunnuksen suunnittelussa on otettava huomioon rannan turvallisuus hevoselle, vesiensuojelukysymykset sekä mahdollinen lähialueiden vesien virkistyskäyttö.

Laiduntaminen on syytä suunnitella niin, että laidunpaine säilyy sopivana. Tällöin kasvusto ei kärsi liian lyhyeksi syömisestä tai toisaalta talleantumisesta. Säättely onnistuu laidunkierron avulla; jakamalla alue lohkoihin voidaan laidunalueita vaihtaa sitä mukaan, kun kasvusto vähenee ja kasvu hidastuu yhdellä loholla. Tällöin hevoset saavat riittävästi syötävää, mutta kasvusto säilyy hyväkuntoisena ja monipuolisena. Laidunta kannattaa myös huoltaa ja uudistaa säännöllisesti, jotta sen kasvukunto säilyy hyvänä. Myrkylliset rikkakasvit tulee poistaa.

4.3 Hevonen tienkäyttäjänä ja maastossa

Tiellä kuljettaessa hevoset on pidettävä kytkettyinä eivätkä ne saa aiheuttaa vaaraa tai kohtuutonta haittaa liikenteelle. Kevyen liikenteen väylällä ratsastaminen tai hevosen talutus on sallittua vain, mikäli väylällä on ratsastamisen salliva liikennemerkki. Muussa tapauksessa on käytettävä tietä. Maantiellä ratsukot käyttävät tien oikeaa reunaa, talutettaessa käytetään vasenta reunaa.

Vaunuja, kärryä, rekeä tms. vetävä hevonen rinnastetaan ajoneuvoon. Tällöin kevyen liikenteen väylällä kulkeminen on kiellettyä riippumatta siitä, saako väylällä ratsastaa. Yksityisteillä noudatetaan samoja sääntöksiä kuin yleisilläkin teillä. Lisäksi yksityisteillä ratsastaminen voi olla liikennemerkillä kokonaan kiellettyä. Mikäli hevostalli on yksityistien osakas, voidaan hevosliikenne ottaa huomioon tieyksikkömaksussa.

Ratsastus vaikuttaa teiden ja maaston kulumiseen, joten käyttö tulee suunnitella niin, ettei se kuormita ympäristöä liikaa. Jokamiehenoikeudet sallivat ratsain liikkumisen luonnontilaisilla tai siihen verrattavilla alueilla, mikäli tästä ei aiheudu vahinkoa. Liikkumisoikeus ei kuitenkaan koske pihamaita, istutuksia, peltoja tai peltojen suoja-alueita. Hiihtoladuilla, kuntopoluilla sekä muilla sen kaltaisilla juoksuradoilla, urheilukentillä sekä pyörä- ja kävelyreiteillä ratsastaminen on kiellettyä. Lisäksi poikkeuksia näihin sääntöihin voi olla esimerkiksi luonnonsuojelualueilla.

5. VASTUULLINEN NAAPURUUS

Hevosten pidosta saattaa aiheutua mm. melu- haju ja äänihaittoja, jotka on syytä pyrkiä minimoimaan. Naapureihin kannattaa olla yhteydessä jo ennen tallin perustamista, jotta tarvittavat asiat osataan ottaa huomioon ajoissa ja ymmärrys paranee molempiin suuntiin. On hyvä huolehtia, etteivät esimerkiksi laiduntavat/tarhaavat hevoset syö puiden oksia naapureiden puolelta.

Ratsastuskenttien ympärille naapurin rajan läheisyyteen suositellaan ainavihantaa aitaistutusta, joka ehkäisee ratsastuskentästä irtoavan pölyn leviämistä naapuriin. Pölyhaittoja voidaan helpottaa myös sopivilla ulkotarhojen, kentän ja paikoitusalueiden pintamateriaaleilla sekä huollolla.

Tallille suuntautuvasta liikenteestä voi aiheutua meluhaittoja. Näitä voidaan vähentää ajoittamalla toiminta tiettyihin vuorokaudenaikoihin ja rajoittamalla ajonopeuksia. Ajoneuvoliikenteen lisäksi esimerkiksi tallipihan lumenluonti voi aiheuttaa häiritsevää melua yöaikaan.

Hajuhaittojen ehkäisyssä lantalan sijoittelu sekä yleinen siisteydestä huolehtiminen ovat avainasemassa. Talliympäristössä viihtyvät karpäset ovat naapureiden, aivan kuten tallilla kävijöiden ja hevostenkin, kannalta ikäviä. Karpäset myös levittävät tauteja ja likaavat paikkoja ulosteillaan. Ne viihtyvät erityisesti paikoissa, joissa on tarjolla lantaa, rehuntahteita ja kosteutta. Täten niiden ehkäisyssä tärkeintä on säännöllinen lannan ja rehujätteen poisto tarhoista sekä talliympäristön kosteusoloista huolehtiminen (esim. salaojitus). Tämä vähentää myös hajuhaittoja.

6. HEVOSTILAN LANTAHUOLTO

6.1 Lantalan sijoittaminen ja mitoitus

Nitraattiasetuksen ([VNA 1250/2014](#)) mukaan lantala (1.4.2015 jälkeen vireille tulleet rakennushankkeet) ei saa sijoittaa:

- pohjavesialueelle, ellei maaperäselvitysten perusteella osoiteta, että tällaiselle alueelle sijoittaminen ei aiheuta pohjavesien pilaantumista tai sen vaaraa
- tulvanalaiselle alueella
- alle 50 metrin etäisyydelle vesistöstä, talousvesikäytössä olevasta kaivosta tai lähteestä
- alle 25 metrin etäisyydelle valtaojasta tai norosta

Nitraattiasetuksen mukaisesti lantalan tulee olla niin suuri, että siihen mahtuu 12 kuukauden aikana kertyvä lantamäärä. Lantalan vähimmäistilavuuden laskemisessa voidaan ottaa huomioon viljelijöiden yhteiset lantalat (pitkäaikainen sopimus), samana laidunkautena laitumelle jäävä lanta sekä pihattojen vesitiiviit kuivikepohjat. Käytännössä tämä tarkoittaa Etelä-Suomessa laidunkauden pituus huomioiden sitä, että varastointitilaan on mahdollista vähintään kahdeksan kuukauden lantamäärä. Vähimmäistilavuudesta voidaan myös poiketa, jos lantaa luovutetaan (säännöllisesti ja sopimukseen perustuen) sellaiselle hyödyntäjälle, joka voi vastaanottaa sitä ympäristönsuojelulain 27 §:n nojalla myönnetyn luvan perusteella tai jos lantaa luovutetaan (säännöllisesti ja sopimukseen perustuen) toiselle tilalle asianmukaisessa lantalassa varastoitavaksi.

Lantavaraston vähimmäistilavuus 12 kk varastoimisaikaa varten eläinpaikkaa kohden:

Uudet lantalat (1.4.2015 jälkeen vireille tulevat rakentamishankkeet, [VNA 1250/2014](#)): Laskennallinen lantamäärä on hevosella (> 150 cm) 17 m³ ja ponilla (120–150 cm) 12 m³ ja pienponilla (<120 cm) 8 m³ lantaa vuodessa.

Vanhat lantalat ([VNA 931/2000](#)): Laskennallinen lantamäärä on hevosella 12 m³ ja ponilla 8 m³ lantaa vuodessa.

6.2 Lantalan rakenne

Lanta on varastoitava nitraattiasetuksen mukaisesti vesitiiviissä lantalassa. Käytännössä riittävä tiiviys saavutetaan käyttämällä betonia K30-2, asfalttibetonia tai valuasfalttia. Lantalan hyötytilavuus lasketaan kertomalla pohjapinta-ala seinämäkorkeudella, johon on lisätty 1 metri. Avolantalaan on laskettava sade- ja sulamisvesivaraa vähintään 0,1 m³/m².

Uudet lantalat (1.4.2015 jälkeen vireille tulevat rakentamishankkeet) tulee kattaa tai varastoitava lanta peittää siten, että sadevesien pääsy varastointitilaan estetään. Katetun lantalan ulkovaipan tulee olla harva tai aukollinen, jotta lantala tuulettuu riittävästi ja mahdollinen lantapalo voidaan estää. Aiemmin lantala on voitu tehdä joko avolantalana tai katettuna.

Avolantalan reunojen ja ajoluiskan on oltava vähintään 0,5 m korkeita. Katetun lantalan betonireunojen korkeuden on oltava vähintään 1,5 m ja ajoluiskan 0,2 m. Toiminnan kannalta sekä avo- että katetun lantalan seinämät tulisi tehdä vähintään 2 m korkeiksi. Avolantala on sijoitettava siten, ettei sadevesi valu ympäröivien rakennusten katolta lantalaan. Kattamattoman lantalan etäisyys rakennuksen ulkoseinästä tulee olla vähintään 1,2 m.

Rakenteiden ja laitteiden tulee olla sellaiset, ettei lannan siirron, käsittelyn ja varastointitilan tyhjennyksen aikana pääse nesteitä ympäristöön. Lannan kuormaaminen tulee tehdä kovapohjaisella alustalla, joka kestää koneiden painon ja liikkumisen ja jolta voidaan tarvittaessa kerätä varissut lanta talteen.

Jos tilalla kertyy varastoitavaa kuivalantaa enintään 25 m³ vuodessa tai jos tilalla varastoidaan kuivalantaa kerrallaan enintään 25 m³, voidaan lanta varastoida lantalan sijaan tiiviillä siirtolavalla tai muulla vastaavalla alustalla, joka on katoksessa tai joka katetaan peitteellä.

6.3 Lannan varastointi aumassa

Lannan varastointi aumassa (ent. patterissa) sallitaan hevostilalla vain poikkeustilanteissa eli työteknisistä tai hygieenisistä syistä. Työteknisellä syyllä tarkoitetaan kelirikkoa sekä lantalaiteiden rikkoutumista. Muu vastaava syy voi olla esim. kestokuivikelannan sisältämä runsas olkimäärä, joka voi joissain tilanteissa estää suoran hyödyntämisen. Hygieenisellä syyllä tarkoitetaan lannan sisältämää taudinaiheuttajaa ja tällöin aumavarastoinnin edellytykset ja tautitapauksen arvioi eläinlääkäri. Aumalla ei voi korvata lantala tai määrääjain tyhjennettävää vaihtolavaa. Aumavarastoinnista on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristösuojeluviranomaiselle ([linkki lomakkeeseen](#)). Ilmoitus tulee toimittaa vähintään 14 vrk ennen varastoinnin aloittamista.

Hevosen lantaa voidaan luovuttaa nitraattiasetuksen mukaisesti myös toiselle tilalle lannoitteeksi. Kasvinviljelytila voi varastoida lantaa aumassa ennen lannan levitystä. Tällöin auma-ilmoituksen tekee vastaanottava tila.

Aumaa ei saa sijoittaa tulvanalaisille alueille, pohjavesialueelle eikä 100 metriä lähemmäksi vesistöä, valtaojaa tai talousvesikaivoa, eikä viittä metriä lähemmäksi ojaa. Auma on pohjustettava vähintään 20 cm:n nestettä sitovalla kerroksella ravinnevalumien talteen ottamiseksi ja peitettävä tiiviillä peitteellä.

Yhteen aumaan on sijoitettava vähintään yhden hehtaarin alalle tai enintään koko lohkolle ja siihen rajautuville lohkoille levitettävä määrä lantaa. Aumaan varastoitu lanta on levitettävä viimeistään vuoden kuluttua auman perustamisesta.

Paikalle, jolla auma on sijainnut, saa sijoittaa uuden auman kahden väli vuoden kuluttua.

6.4 Lannan kompostointi

Kompostointi on tehtävä tiivispohjaisella alustalla tai rakenteiden tulee olla muutoin vesitiiviit. Yhden kompostointialustan reunoista tulisi työteknisistä syistä olla vähintään yhden metrin korkuinen. Kompostin, jonka kuiva-ainepitoisuus on vähintään 30 %, jälkikypsytyks voidaan tehdä aumassa samoin kuin lannan aumaus, mutta auman peitteen ei tarvitse olla tiivis. Kompostin jälkikypsytyksestä aumassa tulee tehdä ilmoitus kunnan ympäristösuojeluviranomaiselle 14 vrk ennen varastoinnin aloittamista.

Lannasta on mahdollista kerätä talteen lämpöä kompostoinnin yhteydessä käyttämällä esim. rumpu- tai tunnelikompostoria. Talteen otettua lämpöä on mahdollista hyödyntää mm. tallin veden ja tarvittaessa ilman lämmittämiseen. Hyvin toimiva kompostori tuottaa laadukasta kompostia, lämpöenergiaa ja on hajuton ratkaisu.

6.5 Lannan peltolevitys

Lannan peltolevityksestä säädetään nitraattiasetuksessa ([VNA 1250/2014](#)):

- Lanta on levitettävä pellolle siten, että valumia vesiin ei tapahdu eikä pohjamaan tiivistysvaaraa ole. Lannoituksessa on otettava huomioon keskimääräinen satotaso, viljelyvyöhyke, kasvinvuorotus ja maalaji.
- Lannan levitys suositellaan tehtäväksi keväisin. Lantaa ei saa levittää 1.11.–31.3. välisenä aikana. Lannan levittämisen kieltoajasta voidaan kuitenkin poiketa marraskuun loppuun asti tilanteissa, joissa lantaa ei ole voitu hyödyntää lannoitteena pellolla kasvukauden aikana poikkeuksellisen sääolosuhteen vuoksi (runsaat sateet). Lannan levittämisen kieltoajasta

- poikkeamisesta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle lokakuun loppuun mennessä. Ilmoituksen tekee toiminnanharjoittaja, jonka eläintilalla lantaa kertyy.
- Lannoitteita ei saa levittää lumipeitteeseen tai routaantuneeseen eikä veden kyllästämään maahan.
 - Lantaa, jonka kuiva-ainepitoisuus on vähintään 30 %, voidaan lannan levitysaikana säilyttää pellolla enintään neljä viikkoa levitystä odottamassa.
 - Pellon pintaan levitetty lanta on muokattava peltoon vähintään vuorokauden kuluessa levityksestä.
 - Lannoitus on kielletty viisi metriä lähempänä vesistöä. Seuraavan viiden metrin vyöhykkeellä vesistöä lannan pintalevitys on kielletty, ellei peltoa muokata vuorokauden kuluessa levityksestä. Edellä mainitut lannoitus- ja pintalevityskiellot eivät kuitenkaan estä hevosten laiduntamista kyseisillä alueilla.
 - Kalteville peltolohkon osille (kaltevuus vähintään 15%) levitettävä hevosenlanta on muokattava maahan kahdentoista tunnin sisällä levityksestä.
 - Talousveden hankintaan käytettävien kaivojen ja lähteiden ympärille on jätettävä maaston korkeussuhteista, kaivon rakenteesta ja maalajista riippuen vähintään 30-100 metrin levyinen vyöhyke, jota ei lannoiteta lannalla.

Lannan mukana peltoon voi kulkeutua myös rikkakasvien siemeniä. Erityisesti hukkakauran leviäminen näin on estettävä ([Laki hukkakauran torjunnasta 185/2002](#)). Lannan huolellinen ja riittävän pitkä kompostointi tuhoaa hukkakauran ja muiden rikkakasvien siemenet.

Käytännössä ns. nyrkkisääntönä voidaan pitää, että sopiva levitykseen käytettävä pinta-ala on kahden hevosen lanta/hehtaari.

6.6 Lannan ravinnepitoisuuksien määrittäminen

Pellolle levitettävästä lannasta on teetettävä viiden vuoden välein lanta-analyysi, jossa määritetään lannan sisältämä liukoinen typpi, kokonaistyyppi ja kokonaisfosfori. Analyysi tulee teettää, mikäli tilalla syntyy lantaa enemmän kuin 25 m³ vuodessa tai tilalla käytetään lantaa lannoitteena suoraan pellolla yli 25 m³ vuodessa. Lannoitus suunnitellaan joko lanta-analyysin tai nitraattiasetuksen liitteessä 2 esitettyjen taulukkoarvojen perusteella.

6.7 Lannan luovuttaminen eteenpäin käsiteltäväksi

Hevosenlantaa voi luovuttaa nitraattiasetuksen mukaisesti toiselle viljelijälle peltolannoitteena käytettäväksi. Tästä mahdollisuudesta kannattaa olla paikallisiin maanviljelijöihin yhteydessä. Lantaa voi myös toimittaa jatkokäsiteltäväksi toiminnanharjoittajalle, jolla on ympäristölupa lannan käsittelyyn (esimerkiksi lannan kompostointiin mullaksi). Lannanluovutuksesta olisi aina hyvä tehdä kirjallinen lannanluovutussopimus. Lannan luovuttaminen kannattaa suunnitella ja ennakoida niin, ettei lannankuormaustyö ajoitu pakkasjaksoille, jolloin lanta on jäässä. Hevosenlantaa voidaan luovuttaa tilalta myös suoraan kuluttajille irtotavarana ns. suoramyynninä silloin, kun lanta ei sisällä minkään vakavan tartuntataudin leviämisenriskiä eikä tilalla ole todettu hukkakauraa. Jos lannan tuotteistaa ja markkinoi eteenpäin lannoitevalmisteenä, toimintaa koskee lannoitevalmistelain mukainen ilmoitusvelvollisuus ja sivutuoteasetuksen mukainen laitoshyväksyntävaatimus.

7. HEVOSTALLIN JÄTEHUOLTO

Jätelain etusijajärjestyksen mukaisesti talleilla on ensisijaisesti vähennettävä syntyvän jätteen määrää ja haitallisuutta, ja toissijaisesti pohdittava sen uudelleenkäyttöä, kierrättämistä tai hyödyntämistä esimerkiksi energiana. Jos nämä eivät ole mahdollisia, jäte on loppukäsiteltävä.

Tallilla syntyvää jätettä varten kannattaa varata riittävän isot jäteastiat, jotta ne eivät ylitäydy eikä niitä tarvitsisi tyhjentää niin usein. Astiat kannattaa nimetä sisältöä vastaavilla selkeillä tarroilla, joita voi kysellä jäteyhtiöiltä.

Syntyvät hyödynnettävät jätteet ovat pääsääntöisesti erilaisia kartonki- ja muovipakkauksia, kuten rehupaalien muoveja ja rehusäkkejä. Nämä kannattaa varastoida mahdollisimman puhtaana ja niin, etteivät ne ole alttiina sadevedelle tai lumelle. Kartonkikuituiset, puhtaat rehusäkit kuuluvat kartonki-keräykseen ja paalimuovit tulee toimittaa asianmukaisille kerääjille tai sekajätteeseen. Paaliverkot ja -narut tulee kerätä erilleen ja toimittaa sekajätteeseen.

Sekajäte tulee kerätä omaan jäteastiaan. Pientenkin tallien kannattaa kompostoida biojäte. Kompostointi on tehtävä elintarvikejätteen kompostointiin tarkoitettussa, asianmukaisessa kompostorissa. Keräyspaperi, -kartonki, metalli ja lasi tulee toimittaa hyötyjätteen vastaanottoon. Metalliomua ja akkuja voi luovuttaa ainoastaan vastaanottajalle, jolla on asianmukainen lupa vastaanotolle. Metalliomun toimittaminen hyödynnettäväksi edistää siisteyttä ja turvallisuutta, ja se on yleensä makсутonta.

Vaaralliset jätteet on aika kerättävä erikseen. Vaarallisia jätteitä ovat esimerkiksi erilaiset kemikaalit, jäteöljyt, lääkijätteet, kyllästetty puutavara sekä loisteputket. Vaaralliset jätteet on varastoitava niin, ettei niistä aiheudu vaaraa ja pääsy ympäristöön tai viemäriin on estetty. Jätteet olisi hyvä nimetä selkeästi ja välttää turhaa varastointia toimittamalla ne säännöllisesti vaarallisten jätteiden vastaanottopisteeseen. Lääkkeet, injektioneulat ja ruiskut on kerättävä erikseen tiiviiseen, kestävään ja kannelliseen astiaan ja toimitettava vanhentuneiden lääkkeiden/lääkejätteen kanssa apteekkiin.

Pilaantuneet heinäpaalit tulee varastoida lantalassa, kompostoida tiiviillä alustalla, levittää lannanlevitysaikana peltoon tai toimittaa muuhun asianmukaiseen jätteenkäsittelyyn.

Keskuslämmityskattilassa tai muussa kiinteässä lämmityslaitteessa tai uunissa ei saa polttaa jätettä lukuun ottamatta polttokuivia risuja ja oksia sekä puhdasta, kuivaa, kyllästämätöntä ja maalaamattonta puutavaraa. Paperia ja kartonkia saa polttaa vain syykkeenä.

Ulkona avotulella saa polttaa vain vähäisessä määrin kuivia risuja ja oksia. Kaikessa polttamisessa on noudatettava huolellisuutta ja otettava huomioon, etteivät savukaasut aiheuta haittaa ympäristölle tai naapureille.

8. KUOLLEEN HEVOSEN HÄVITTÄMINEN

Hevostilalla olisi hyvä olla mietittynä valmiiksi suojainen paikka, jossa hevosen ruhoa voidaan tarvittaessa säilyttää siihen asti, kun ruho haetaan tilalta. Hevosen ruhon hävityksestä vastaa omistaja tai tallinpitäjä itse. Hevosen voi tietyin edellytyksin viedä teurastettavaksi ja toimittaa elintarviketeollisuudelle raaka-aineeksi. Suomen Hippos ry:n [verkkosivuilta](#) löytyy tietoa teurastamoista, jotka vastaanottavat hevosia. Lisätietoa teurastukseen liittyvistä seikoista löytyy Ruokaviraston ohjeesta 15509/3 [Hevosten lääkitysopas](#).

Lopetettavat/kuolleet hevoset voi lisäksi:

- toimittaa jätteenkäsittelykeskukseen erityisjätteenä välittömästi haudattavaksi (sovittava etukäteen jätteenkäsittelykeskuksen hoitajan kanssa)
- toimittaa Honkajoelle polttolaitokseen
- toimittaa eläinten hautausmaalle haudattavaksi
- maanomistajan luvalla haudata maahan

[Ruokaviraston sivuilla ohjeistetaan hautaamisesta](#) tarkemmin seuraavasti:

- Kuollutta eläintä ei saa haudata pohjavesialueelle, vedenottamon suoja-alueelle, alle 250 metrin etäisyydelle kaivosta tai vesistöön viettävään rinteeseen eikä alueelle, jota kynnetään tai kaivetaan pian hautaamisen jälkeen.

- Kuollut eläin on haudattava vähintään metrin syvyyteen (= vähintään metri maata ruhon päällä) ja peitettävä heti siten, etteivät ketut, rotat tai muut eläimet pääse siihen käsiksi.
- Kuollut eläin on hautaamisen yhteydessä tarvittaessa kalkittava tai käsiteltävä desinfiointiaineella taudinaiheuttajien tuhoamiseksi.
- Kuollutta eläintä ei saa haudata muovisäkissä tai muussa maatumattomassa pakkauksessa.

Lainsäädännön mukaan tuotantoeläinten omistajan tai pitäjän on pidettävä kirjaa tuotantoeläimille annetusta lääkinnällisestä hoidosta ja kuolleiden eläinten lukumääristä. Kirjanpitoa hevosten lääkinnällisestä hoidosta on säilytettävä vähintään viiden vuoden ajan ja kirjanpitoa kuolleiden eläinten lukumääristä vähintään kolmen vuoden ajan sen vuoden päättymisestä lukien, jolloin kirjanpitoon viimeksi kirjattiin eläintä koskeva merkintä.

9. HEVOSTALLIN VESIHUOLTO

Hevonen juo 30-50 litraa päivässä. Arvion mukaan noin 1/3 hevosten pidossa käytetystä vedestä päätyy jätevedeksi. Käytettävät vesimäärät voivat olla suuria, ja tallia suunniteltaessa on hyvä huomioida myös varavedenlähde. Talleilla jätevesiä voi syntyä tallitilojen pesusta ja mahdollisesta hevosten pesupaikasta sekä henkilökunnan pesu- ja käymälävesistä. Hevosten pesussa voidaan käyttää suuriakin vesimääriä. Ennen jätevesien käsittelyyn johtamista tulisi olla hiekanerotuskaivot, jotta hevosten jaloista irtoava rapa ei kulkeutuisi viemäriin asti. Hiekanerotuskaivoissa olisi hyvä olla riittävän suuri sakkapesä, joka olisi helposti itse tyhjennettävissä.

Jos talli sijaitsee vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella, liittyminen viemäri- ja vesijohtoverkoston on pääsääntöisesti pakollista. Mikäli talli sijaitsee toiminta-alueen läheisyydessä, liittyminen on suositeltavaa.

Vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla talousjätevedet käsitellään kiinteistökohtaisesti tai useamman kiinteistön yhteisratkaisuna ja jätevesien käsittelyyn sovelletaan yleensä ns. hajajätevesiasetusta ([VNA 157/2017](#)). Vuosikymmeniä vanhat järjestelmät ovat usein uusimisen tarpeessa.

Talousjätevesien käsittelyjärjestelmä, joka on tehty ennen vuotta 2004 rakentamisajankohtanaan voimassa olleiden vaatimusten tai myönnetyn rakennusluvan mukaisesti ja joka sijaitsee 100 metrin etäisyydellä vesistöstä tai 1- tai 2-luokan pohjavesialueella, on tullut kunnostaa perustason puhdistustason täyttäväksi viimeistään 31.10.2019. Muilla alueilla jätevesijärjestelmän riittävyys tulee tarkistaa viimeistään, kun kiinteistöllä rakennetaan vesikäymälä tai tehdään vesi- ja viemärlaitteistoja koskeva luvanvarainen korjaus- tai muutostyö, jossa järjestelmä uusitaan tai kokonaisuudessaan korjataan tai tehdään rakennuksen rakentamiseen verrattavissa oleva rakennuslupaa edellyttävä korjaus- ja muutostyö. Kaikilla haja-asutusalueen kiinteistöillä on oltava selvitys jätevesien käsittelyjärjestelmästä sekä jätevesijärjestelmän käyttö- ja huolto-ohjeet.

Sopivan käsittelyjärjestelmän valinta riippuu mm. maasto-olosuhteista, kiinteistön varustelutasosta ja jätevesijärjestelmän hoidon vaativuudesta. Valinta kannattaa tehdä yhdessä pätevästä jätevesijärjestelmän suunnittelijan kanssa. Suunnittelijan tehtävänä on tutustua kiinteistön olosuhteisiin paikan päällä ja esitellä kiinteistölle soveltuvat vaihtoehdot huolto ja hoito huomioiden. Suunnittelija laatii suunnitelman jätevesijärjestelmästä ja suunnitelma liitetään rakennus- tai toimenpidelupahakemukseen. Tallin jätevedet voidaan johtaa joko yhteiskäsittelyyn asuinrakennuksen jätevesien kanssa tai vaihtoehtoisesti erilliseen järjestelmään.

Vähäiset pesuvedet (ns. kantovedet), jotka eivät sisällä käymälävesiä ja joista ei aiheudu ympäristön pilaantumisen vaaraa, saa ja kannattaakin johtaa puhdistamatta maahan. Tällaisia jätevesiä saattaa syntyä esim. hevosten jalkojen huuhtelusta ulkotiloissa. Hevosen jalkojen kylmäys kannattaa tehdä

juoksevan veden sijaan kylmäyspatjoilla, sillä huuhtelu kuluttaa turhaan vettä. Lisäksi kiinteistökohtaiseen jätevesijärjestelmään kerrallaan johdettu suuri määrä lähes puhdasta vettä voi haitata järjestelmän toimivuutta.

10. HEVOSTALLIN TURVALLISUUSNÄKÖKOHTIA

Tallin turvallisuutta parantavat merkittävästi varsin arkiset asiat: turvalliset rakenteet, sopivat materiaalit, riittävä valaistus, järjestys, siisteys ja hyvä ilmanvaihto. Piha-alueilla, tarhoissa ja suorituspaikoilla turvallisuuden kannalta tärkeitä näkökohtia ovat hyvä valaistus, aitojen ja porttien kunto, hyvät opasteet, toimivat liikennejärjestelyt, erillinen paikoitusalue, hiekoitus ja auraus talvella sekä lemmikkieläinten kiinnittäminen. Hevosten kulkureitit on mahdollisuuksien mukaan pidettävä erillään tallialueen muusta liikenteestä. Tila kannattaa mahdollisuuksien mukaan aidata, jotta hevoset eivät vahinkotilanteessa pääse karkaamaan tilan ulkopuolelle ja aiheuttamaan vaaratilanteita esim. tie- ja rata-alueilla.

Turvallisuuden kannalta on oleellista, että hevosia käsittelevät vain henkilöt, joilla on riittävästi kokemusta hevosten käsittelystä. Haastavia hevosia käsittelevältä vaaditaan erityistä osaamista, ja tarvittaessa olisi hyvä olla apua saatavilla.

Pelastuslainsäädäntö edellyttää, että ympäristöluvan varaisille talleille on laadittava pelastussuunnitelma. Suunnitelman laatimiseen voi käyttää pelastuslaitosten sivuilta saatavaa valmista maatilan pelastussuunnitelmapohjaa. Suunnitelmapohja on avuksi myös pienempienkin tallien pelastussuunnittelussa ja siinä on mm. tarkistuslista olennaisista turvallisuusasioista sekä toimintaohjelmalleja, joita voi laittaa talliin näkyville.

Maneeseja koskee rakenteellisen turvallisuuden arviointivelvollisuus, josta on säädetty lailla laajarunkoisten rakennusten rakenteellisen turvallisuuden arvioinnista (300/2015).

Ratsastuspalvelut voivat olla myös kuluttajapalveluita, joiden osalta tulee noudattaa kuluttajaturvallisuutta koskevia lakeja ja asetuksia ja niiden perusteella annettuja ohjeita. Näitä on koottu muun muassa kuluttajapalveluita valvovan Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) [verkkosivuille](#).

Kuluttajaturvallisuuslaissa on useita vaatimuksia talleille, jotka tarjoavat palveluita asiakkaille. Ratsastuskoulujen, harrastetallien, vaellustallien ym. tulee laatia toiminnastaan turvallisuusasiakirja. Asiakirjan laatimisessa tulee painottaa tallin toiminnan vaarojen tunnistamista. Onnettomuuskirjanpitoa tulee pitää kaikista pienemmistäkin tapaturmista ja lisäksi kaikista vakavista loukkaantumisista tulee ilmoittaa Tukesiin.

Mikäli hevostallilla järjestetään leiritoimintaa ja sen yhteydessä tilapäismajoitusta, tulisi tästä aina laatia turvallisuussuunnitelma. Mikäli tilapäismajoittajia on yli 20, tulee tiloihin laatia pelastussuunnitelma (Valtioneuvoston asetus pelastustoimesta (407/2011) 1§). Tilapäismajoituksen tilojen tulee soveltua majoituskäyttöön ja ne tulee varustaa asianmukaisesti (palovaroittimet, alkusammuttimet, toimintaohjekortit).

Vahinkoja sattuu ja siksi tallin henkilökunnan ensiaputaitojen ylläpitäminen on tärkeää. Hätätilanteita varten on tallin osoite syytä olla selkeästi merkittynä yleisesti nähtävissä olevassa paikassa, jotta apua osataan oikeaan paikkaan tilata. Tallilla olisi hyvä olla helposti saatavilla ensiapulaukku, josta löytyvät aina tarvittavat ensiaputarvikkeet. Kiinteistön osoitenumeron on oltava selkeästi nähtävillä ja pimeään aikaan valaistu, jotta hätätilanteissa apu löytää vaikeuksitta perille.

10.1 Paloturvallisuus

Tallitilat ovat otollinen ympäristö tulipalon nopealle leviämiselle, sillä heinät ja kuivikkeet ovat helposti syttyviä materiaaleja. [Pelastuslaki](#) edellyttää, että kaikki rakennukset on suunniteltava, rakennettava ja pidettävä kunnossa siten, että tulipalon syttymisen tai leviämisen vaara on vähäinen. Eläinsuojassa oleva hevonen on hätätilanteessa voitava poistaa nopeasti eläinsuojasta. Tallissa olisikin paloturvallisuuden vuoksi hyvä olla vähintään kaksi oviaukkoa (joista hevoset toteutettu kulkemaan) sekä selkeät reitit uloskäynneille, jotka olisivat opastettu valaistuin tai jälkiheijastavin poistumisopastein. Kunkin hevosen riimun pitäisi löytyä hevosen lähetyviltä hätätilanteessa. Mikäli mahdollista, heinät ja kuivikkeet kannattaa säilyttää eri palo-osastossa hevosten kanssa. Rehuvaraston ovi kannattaa pitää suljettuna, vaikkei se olisikaan varsinainen palo-ovi. Tavallinenkin ovi hidastaa palon leviämistä, mutta vain, jos se on kiinni.

Lisäksi eläinsuojassa on hyvä olla eläinsuojaan soveltuva paloilmaisin, joka hälyttää eteenpäin tiedon alkavasta palosta. Tavallinen palovaroitin ei todennäköisesti toimi pölyisissä ja kosteissa olosuhteissa.

Vaikka tallilla olisi panostettu paloturvallisuuteen monin tavoin, ei siitä ole hyötyä, jos ohjeet eivät ole henkilökunnan tiedossa. Työntekijöitä on ohjeistettava tuuletuslaitteiden käyttämisessä, pääkatkaisijan sammuttamisessa, hätäilmoituksen tekemisessä, palo-ovien sulkemisessa, syttymisherkkien tai räjähtävien aineiden käsittelemisessä ja säilyttämisessä sekä muissa tarpeellisissa asioissa. Myös henkilökunnan ensiaputaitojen on oltava kunnossa.

Maaseudulla palon varhainen havaitseminen ja alkusammutuskaluston merkitys korostuvat, sillä palokunta on usein pitkän matkan päässä. Suuriakin vahinkoja voidaan estää hankkimalla tallille riittävästi alkusammutuskalustoa. Ehtona on, että kaikki tallin työntekijät osaavat niitä käyttää ja ne sijaitsevat paikoissa, joista ne ovat helposti ja nopeasti saatavissa käyttöön. Alkusammutusvälineiden tarpeen ja laadun määrittelee paikallinen pelastusviranomais.

Hevostallin pitäjän tulee varautua tulipalotilanteeseen myös miettimällä valmiiksi sopivaa suojaa (huom. suoja myös kovalla pakkassäällä), mihin hevoset voitaisiin viedä mahdollisen tulipalon sattuessa. Hätätilanteessa on estettävä hevosia pääsemään takaisin palavaan talliin.

Yksi merkittävä maataloilla tulipaloja aiheuttava tekijä ovat sähkölaitteet ja siksi niiden käyttöön ja asennukseen on syytä kiinnittää erityistä huomiota. Edellä mainitussa pelastuslaitosten sivuilta saatavassa pelastussuunnitelmapohjassa on lueteltu seikkoja, jotka on syytä huomioida sähkölaitteisiin ja -asennuksiin liittyen.

Mikäli tilalla tehdään tulitöitä, ne tulee suorittaa asianmukaisesti ja mahdollisen vakuutusyhtiön ohjeiden mukaisesti.

Tulisijat ja savuhormit tulee pitää kunnossa ja niiden nuohouksesta tulee huolehtia.

Tupakointipaikan sijoittamisessa on syytä huomioida, että se tulipalovaaran takia sijaitsee riittävän etäällä heinävarastoista tai muista helposti syttyvistä materiaaleista, ja että mahdollisuuksien mukaan myös kauempana lasten ja nuorten käyttämistä tiloista ja alueista.

10.2 Varautuminen sähkön- ja vedenjakelun sekä muihin häiriöihin

Paitsi tulipalotilanteisiin hevostilojen on tärkeää varautua myös sähkön- ja vedenjakelun häiriöihin. Sähkökatkosten varalle hevostiloille kannattaa hankkia omia varavoimalähteitä. Hevonen tarvitsee runsaasti vettä juodakseen, joten vedenjakelun häiriöitä silmällä pitäen on tallinpitäjän hyvä miettiä etukäteen paikka, josta vettä voi hakea ongelmatilanteessa. Myös jätevesien käsittelyjärjestelmän toimintahäiriöihin on syytä varautua.

10.3 Öljysäiliö

Turvallisuus- ja kemikaaliviraston (TUKES) Varo-rekisterin mukaan vuosittain kotitalouksissa tapahuneista kemikaalionnettomuuksista suurin osa on ollut polttoöljyvuotoja. Tyypillisiä onnettomuuksia maataloilla ovat olleet polttonesteiden maanpäällä olevien varastosäiliöiden (ns. farmarisäiliö) vuodot. Kaikkiin farmarisäiliöihin olisi hyvä tehdä säännöllisesti tarkastus- ja huoltotoimenpiteet vahinkojen estämiseksi, vaikka ympäristönsuojelumääräysten mukainen tarkastusvelvollisuus koskeekin vain pohjavesialueella sijaitsevia säiliöitä. Vastuu säiliöstä on aina säiliön omistajalla/haltijalla, joka myös ensisijaisesti vastaa mahdollisen öljyvahingon puhdistuskustannuksista. Siksi onkin tärkeää, että säiliön omistajalla/haltijalla on oikeata tietoa farmarisäiliönsä sijoittamiseen, tarkastamiseen, huoltoon ja käytöstä poistamiseen liittyvistä asioista. Farmarisäiliöiden mahdollinen vuoto on aina hallittava ja huonokuntoiset säiliöt on poistettava käytöstä. Säiliöasiakirjat ja todistukset, kuten todistus säiliön puhdistamisesta ja tarkastuksista, on pidettävä tallessa. Lisätietoa esimerkiksi farmarisäiliön vaatimuksista ja sijoittamisesta löydät [Pelastuslaitosten kumppanuusverkoston ohjeesta](#).

11. HEVOSTALLIN HIILIJALANJÄLKI JA KESTÄVYYSAJATTELU

Ilmastonmuutoksen edetessä nousevat hevostalleihin liittyvät hiilivirrat entistä ajankohtaisemmiksi. Esimerkiksi Suomen Hevostietokeskus ry on käynnistänyt keväällä 2022 [hankkeen](#), jossa tutkitaan keinoja, joilla hevostallit voivat parhaiten varautua ja sopeutua ilmastonmuutokseen sekä vähentää hiilipäästöjään. Kokonaisvaltaisesti kestävään ajattelutapaan kuuluu lähiympäristön suojelun lisäksi hiilijalanjäljen pienentäminen, resurssitehokkuus ja tallien toimintaedellytysten turvaaminen muuttuvissa olosuhteissa.

Hevostalouden hiilijalanjälki muodostuu pääasiassa rehujen tuotannosta (ravinnekuorma, tuotanto), kuivikkeista, lantahuollosta, kuljetuksista (liikenne), ulkoilusta (maaperään kohdistuva rasitus), hevosurheilualueista ja niiden huollosta, rakennuksista (materiaalit ja rakentaminen) sekä varusteista. Hevostallien hiilijalanjäljen yksiselitteinen laskeminen on hyvin haastavaa, sillä siihen liittyy paljon tilannekohtaista vaihtelua ja monista tekijöistä johtuvaa epävarmuutta.

Vaikka hevostalous aiheuttaa monenlaisia päästöjä, on hevostoiminnalla laidunnuksen ja rehuntuotannon kautta myös hyödyllisiä vaikutuksia hiilen sitoutumiseen ja biodiversiteettiin. Esimerkiksi hevosen lanta voi viisaasti hyödynnettyinä olla tärkeä lannoite ja maanparannusaine. Hevoset myös ylläpitävät perinteisiä niittymaisemia.

Hevosala koetaan luontoympäristöä lähellä olevana alana, ja hevosen pidon hiilijalanjälki ja ympäristövastuullisuus kiinnostavat enenevässä määrin paitsi hevosharrastajia, myös ympäröivää yhteiskuntaa. Mahdollisuuksiin tallien hiilijalanjäljen pienentämiseksi ja resurssitehokkuuden parantamiseksi kannattaa siis tarttua avoimesti. Ympäristövastuulliseen toimintaan liittyvät ohjeet, tavoitteet ja syyt on hyvä tuoda kaikkien tallin työntekijöiden ja kävijöiden tietoon. Muutos kannattaa aloittaa kartoittamalla tallikohtaisesti kaikista toimivimmat käytännön ratkaisut ja toimet.

Seuraavissa osioissa esitellään vapaaehtoisia toimia, joilla ympäristövastuullista toimintaa voi edistää.

11.1 Energia

Tallin energiaratkaisuissa kannattaa parhaan mukaan suosia uusiutuvaa energiaa paitsi sähkösopimuksen, myös esimerkiksi aurinkopaneeleiden tai oman bioenergiantuotannon kautta. Energian kulutusta kannattaa pyrkiä vähentämään säästeliään käytön sekä energiatehokkaiden laitteiden ja rakenteiden avulla.

Valaistuksen energiankulutusta vähentää loisteputkien vaihtaminen ledeihin. Vaikka hankintahinta on korkeampi, investoinnin myötä käyttökustannukset alenevat, erityisesti kohteissa, joissa käyttö

on suurta (esim. maneesit). Valaistuksen tarvetta voidaan vähentää vaaleilla, valoa hyvin heijastavilla pinnoilla sekä suosimalla luonnonvaloa aina tarpeen mukaan (esimerkiksi ikkunoiden sijoittelu). Valoja kannattaa pitää päällä vain tarpeen mukaan niin tallissa, maneesissa kuin ulkoilualueillakin. Toisaalta riittävä valaistus on tärkeä turvallisuustekijä.

Valaisimien säännöllinen puhdistaminen voimistaa lamppujen valotehoa ja edistää paloturvallisuutta. Myös ilmastointilaitteet kannattaa puhdistaa ja huoltaa säännöllisesti, jotta niiden käyttämä energia ei valu hukkaan ja ne toimivat optimaalisesti. Ilmastointilaitteiden ja valaistuksen säätömahdollisuus tuo energiasäästöjä. Mahdollisuuksien mukaan kannattaa suosia ajastimia, automaattikytkimiä ja liiketunnistimia.

Lämmönhukkaa voi välttää huolellisella lämpöerityksellä. Ovet ja ikkunat kannattaa tiivistää huolellisesti. Ovia ja ikkunoita ei kannata pitää kylmällä ilmalla auki; talli-ilma pysyy raikkaana nopealla ristivetotuuletuksella. Tallia kannattaa lämmittää vain tarpeen mukaan muistaen, että hevoset ovat myös itsessään hyviä lämmittäjiä. Esimerkiksi kovilla pakkasilla hevosia voi ulkoiluttaa vuorotellen niin, että osa on aina tallissa lämmittämässä.

Tallitoiminnassa käytettyjen moottoriajoneuvojen polttoaineen/sähkön kulutusta kannattaa pyrkiä minimoimaan. Eläinlääkäriin, kengittäjän jne. käynnit kannattaa ajoittaa niin, että samalla käynnillä hoidetaan useampi hevonen. Yhteiskyytejä kannattaa suosia niin ihmisten kuin hevostenkin osalta, sillä varsinaisen tallitoiminnan lisäksi yksittäisten hevosharrastajien hiilijalanjäljestä merkittävä osa voi muodostua tallille kulkemisesta.

11.2 Resurssitehokkuus

Hiilipäästöjen pienentämiseksi tärkeää on uudenlaisen kierrätys- ja vastuullisuusasenteen luominen. Tämä tarkoittaa paitsi huolellista jätehuoltoa, myös elinkaariajattelua kaikkien hankintojen kohdalla. Turhaa kulutusta on syytä välttää, mikä vähentää myös tarvetta kierrätykselle. Ostopäätöstä tehdessä kannattaa miettiä tuotteen kierrätettävyyttä, pitkäikäisyyttä ja jatkokäyttöä.

Vinkkejä resurssitehokkuuteen:

- Turhia pakkauksia kannattaa välttää ja hankkia tuotteita esimerkiksi yhteisvoimin suuremmissa erissä kerrallaan, kuitenkin vain tarpeen mukaan. Tämä vähentää myös kuljetuksen päästöjä.
- Varusteita kannattaa hankkia vain todelliseen tarpeeseen sekä huomioida niiden huolto, korjaus ja kierrättäminen mm. nettikirpputoreilla. Esimerkiksi loimia pureskelevälle hevoselle voi välttää hyvin toisen hevosen vanha pikkuvikainen loimi, ja laadukas käytetty tuote kestää usein pidempään kuin halpa, huonolaatuisempi uusi tuote. Ympäristöystävällisiä valintoja voi tehdä myös materiaalien suhteen. Esimerkiksi villaloimi on pitkäikäinen vaihtoehto fleeceloimelle, eikä sen pesusta kulkeudu mikromuoveja ympäristöön.
- Reuhävikkiä kannattaa välttää ja suosia väkirehuissa kotimaisia vaihtoehtoja.
- Kuivikkeita kannattaa käyttää kohtuullisesti ja pohtia kuivikevaihtoehtoja myös tuotannon ja jatkokäytön ekologisuuden näkökulmasta.
- Ympäristömerkityt pesuaineet ovat turvallisempia ympäristöön huuhtoutuessaan. Lisäksi voimakkaat kemikaalit ovat yleensä vahingollisia kiinteistökohtaisten jätevedenpuhdistamoiden toiminnalle.
- Hevosten yhteiskäyttö ja -omistus voivat olla usein yksilökäyttöä toimivampia ratkaisuja. Esimerkiksi ratsastuskouluissa yhden hevosen hiilijalanjälki jakautuu useamman käyttäjän kesken. Hevosen riittävä liikuttaminen ja lisääntyneet hevosityksilöön käytettävissä olevat resurssit voivat palvella myös hevosen hyvinvointia.

12. HEVOSTALLEJA KOSKEVIA OHJEITA JA SÄÄNNÖKSIÄ

- Ympäristönsuojelulaki (527/2014)
- Hevostallien ympäristönsuojeluohje 4.11.2003, Ympäristöministeriön moniste 121
- Eläinsuojelulaki (247/1996) ja -asetus (396/1996)
- Valtioneuvoston asetus eräiden maa- ja puutarhataloudesta peräisin olevien päästöjen rajoittamisesta 1250/2014 eli ns. nitraattiasetus
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus eläimistä saatavien sivutuotteiden ja niistä johdettujen tuotteiden keräämisestä, kuljetuksesta ja hävittämisestä (1192/2011)
- Vesihuoltolaki (119/2001)
- Jätelaki (646/2011)
- Valtioneuvoston asetus jätteistä (978/2021)
- Kuluttajaturvallisuuslaki (920/2011)
- Laki eläimistä saatavista sivutuotteista (517/2015)
- Laki hukkakauran torjunnasta (185/2002)
- Yksityistielaki (516/2018)
- Maa- ja metsätalousministeriön asetus tuettavien hevostalouksrakennusten rakennusteknisistä ja toiminnallisista vaatimuksista (588/2015)
- Maankäyttö- ja rakennuslaki (132/1999)
- Pelastuslaki (379/2011)
- Tampereen kaupungin rakennusjärjestys, ympäristönsuojelumääräykset ja kunnalliset jätehuoltomääräykset
- Terveystieteiden laki (763/1994) ja -asetus (1280/94)
- Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta (588/2010) ja Valtioneuvoston asetus hevosten suojelusta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta (749/2013).
- Valtioneuvoston asetus talousjätevesien käsittelystä viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla (157/2017)

13. LÄHTEET:

- Edellä mainitut ohjeet ja säännökset
- Hevonen on viisas laumaeläin. Eläinten hyvinvointikeskus. www.elaintieto.fi/hevonen.
- Hevostallien hiilijalanjäljen arviointi osaksi prosessien johtamista. Tiina Kuittinen 2022. Oulun ammattikorkeakoulu.
- Hevostalliohje, Hämeenlinnan seudullinen ympäristötoimi. Saartoala Mari, Kuvaja Varpu ja Juutila Heli 2008.
- Hevostalliohje, Oulun seudun ympäristötoimi 2011.
- Hevostietokeskus.fi
- Hevosyrityksen ympäristöosaaminen. Suvi Louhelainen 2010. Hämeen ammattikorkeakoulu.
- Hyvinvoiva, turvallinen ja ympäristöystävällinen talli - opas vastuulliseen tallitoimintaan: Pesonen, I., Virtanen, H. & Jansson, H. (toim.) 2008.
- Hevosien hiilijalanjälki – herättelyä elinkaariajatteluun. Saastamoinen Markku/Luke 2018.
- Ruokaviraston esite 2011: Tavoitteena terve ja hyvinvoiva hevonen.
- Tallin paloturvallisuus, Artikkelit Suomen hevosenomistajien keskusliitto ry:n internetsivuilla, Svartsö Minna, 2005.
- Tallin ympäristöopas 2009, Keskisen Uudenmaan kehittämissyhdystys ry.
- Talliympäristön hajujen aiheuttajat. www.algolchemicals.com.

- Talli ympäristöopas: Helena Jansson ja Susanna Särkijärvi, 2007.
- TEHO-hankkeen julkaisu 2/2010, Hevostoiminnan ympäristökysymyksiä Satakunnassa ja Varsinais-Suomessa, Maarit Hollmen.
- Ratsastustunnin hiilijalanjälki. Winqvist, Mia 2020. Ammattikorkeakoulututkinnon opinnäytetyö Mustiala, Hevostalous.